

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

200 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΕΛΛΑΔΑ - 2021

ΙΣ- ΤΟ- ΡΙΕΣ

ΓΙΑ
ΤΟ

Ελληνική
Αρχαιολογική
Εταιρεία

© Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 2021

ΔΣ Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, περίοδος 2021-2023

Ελένη Μπενέκη (πρόεδρος), Ελευθέριος-Βενιζέλος Πριναράκης (αντιπρόεδρος),
Κωνσταντίνα Κωνσταντοπούλου (γραμματέας), Μάριος Παπαθανασίου (ταμίας),
Κωνσταντίνα Τασιοπούλου, Αθανάσιος Παπαδημητρόπουλος, Μοχάμετ-Αράμπ Αμπούς (μέλη)
Αντώνης Πολυδώρου, Ιουλιανή Θεοδόση, Μαρία Γιουρούκου, Διονύσης Μουρελάτος
(αναπληρωματικά μέλη)

Σχεδιασμός_επιμέλεια τόμου: Ελένη Μπενέκη

Γραφιστική επιμέλεια_σύνθεση εξωφύλλου: Ηλίας Κουρής

Λέξεις κλειδιά: Ελληνική Επανάσταση, 1821, μικροϊστορία, αιτήματα, αρχαιολογικό υλικό

ISBN 978-618-812234-5-8

για 68 οκάδες μετάξι

Δημήτρης Δημητρόπουλος
Διευθυντής Ερευνών ΙΝΕ/ΕΙΕ

Στις 2 Μαΐου 1827 οι πρόκριτοι της Άνδρου Μιχαήλ Α. Καΐρης και Α. Κ. Καμπάνης γράφουν στον Γεώργιο Καραϊσκάκη ότι χάρηκαν που αξιώθηκαν να λάβουν επιστολή του στις 6 Απριλίου, όπου και πληροφορήθηκαν για την αγαθή υγεία του.¹ Ο Καραϊσκάκης ήταν νεκρός από τις 27 Απριλίου, προφανώς όμως δεν είχαν φθάσει ακόμη στην Άνδρο τα νέα και έτσι δικαιολογείται το άτοπο γράμμα. Σ' αυτό ουσιαστικά απολογούνται γιατί απέτυχαν να εκτελέσουν τη διαταγή του: να συλλάβουν αυτούς που λήστεψαν τον Χρήστο Ρούντο. Ο τελευταίος γράφει στις 11 Μαΐου στην Αντικυβερνητική Επιτροπή και καταγγέλλει τα παθήματά του. Λίγες μέρες πριν, Ψαριανοί πειρατές τού είχαν αρπάξει 68 οκάδες μετάξι σε πλοιάριο με καραβοκύρη τον Σταμάτη Γιάκουμο από την Άνδρο. Καθώς διατείνεται: «εις το πλοιάριον τούτο ενεπιστεύθην το πράγμα μου πεποithώς ότι είναι Άνδριον, ότι μάλιστα είναι συντροφικόν του νομιζομένου ευυπολήπτου ανδρίου Λεονάρδου Ράλλη», ο οποίος «εβόα ότι αν ο καραβοκύρης του είναι συνένοχος πληρώνει μέχρι οβολού, και επειδή τώρα παλιμβουλεί και απαρνείται».² Ο Ρούντος καταγγέλλει, λοιπόν, συμπαιγνία μεταξύ του καπετάνιου του πλοίου, του συμπλοιοκτήτη και των πειρατών που λειτούργησαν ως κλέφτες και κλεπταποδόχοι προκειμένου να αρπάξουν το μετάξι.

Η Αντικυβερνητική Επιτροπή, η κεντρική ελληνική διοίκηση δηλαδή, υιοθέτησε αμέσως την καταγγελία του Ρούντου. Στις 12 Μαΐου καλούσε με αυστηρή διαταγή τους «προκριτοδημογέροντας της νήσου Άνδρου» να εξιχνιάσουν την κλοπή και επισήμαινε: «μ' όλον ότι ανεκαλύφθη, ότι εκ προδοσίας ηρπάγη το πράγμα του, και προδότης είν' ο Σταμάτης Γιάκουμος Άνδριος, καραβοκύρης του πλοίου, εις το οποίον είχε το πράγμα, μ' όλον τούτο, μήτε το πράγμα τού εδόθη, μήτε ο προδότης εις την Κυβέρνησιν διευθύνθη. Διατάτεσθε λοιπόν να υποχρεώσετε αφεύκτως τον ρηθέντα προδότην ν' αποδώση ανυπερθέτως το ρηθέν πράγμα, χωρίς να αντιείνη εις το παραμικρόν, διότι

εάν αδιαφορήσετε, η Κυβέρνησις θέλει λάβει διαφορετικά μέτρα εναντίον της κακοπραγίας και αδικίας».³

Δύο μέρες μάλιστα κατόπιν επανερχόταν, όχι μόνο με πιο αυστηρό τόνο αλλά και τροποποιώντας το περιεχόμενο της προσταγής: «αναμφιβόλως Άνδριοι και επρόδωσαν τας πραγματείας του κυρίου Ρούντου, και εις την αρπαγήν και γύμνωσιν είναι συνένοχοι· και υμείς δε εξ αυτών των ιδίων σας εγγράφων και τους τρόπους σας φαίνεσθε φανεροί, ότι υποδέχεσθε τους κλέπτας εις την νήσον σας και αποδεικνύεσθε συνένοχοι. Διά τούτο διατάττεσθε και ήδη αποφασιστικά την τελευταίαν φοράν άμα λάβετε την παρούσαν να αποζημιώσητε χωρίς προφάσεως ή αντιλογίας τον κ. Ρούντον υμείς, όσα τον ηρπάγησαν. Είτα δε υμείς φροντίσατε να ευρήτε τους κλέπτας να λάβητε αυτά από αυτούς, και να τους πέμψητε και εις την Κυβέρνησιν να τιμωρήση αυτούς. Προσέξητε μη παρακούσητε και ήδη, ή αδιαφορήσητε: διότι τότε η Κυβέρνησις θέλει λάβη τα πλέον αυστηρά μέτρα εναντίον σας, διά να σας τιμωρήση και ως απειθείς, και ως συνενόχους».⁴ Οι πρόκριτοι δηλαδή όχι μόνο διατάσσονταν να βρουν τους ενόχους αλλά υποχρεώνονταν να αποζημιώσουν τον Ρούντο εξ ιδίων και να λάβουν τα χρήματά τους πίσω από τους κλέφτες όταν τους συλλάβουν. Η Διοίκηση μετακύλιε δηλαδή στους πρόκριτους την οικονομική ζημία από τυχόν αποτυχία σύλληψης των δραστών.

Άμεση μοιάζει εδώ και δυναμική η αντίδραση της Διοίκησης, πλην όμως φαίνεται αναποτελεσματική. Τέσσερις μήνες μετά, τον Σεπτέμβριο του 1827, ο Ρούντος εξακολούθησε να αλληλογραφεί με τη Διοίκηση και να ζητά το δικιο του, να παρακαλεί «το έλεος της Σεβαστής Κυβερνήσεως»,⁵ και να αποσπά έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών προς τις τοπικές αρχές της Άνδρου, όπου επαναλαμβανόταν «να μη απειθήσετε δε και ταύτην την φοράν διότι η Κυβέρνησις θέλει σας υποχρεώσει διά της βίας, αφού εκόντες δεν πείθεσθε εις τα διαταττόμενα».⁶

Δεν είναι γνωστή η περαιτέρω τύχη της μικρής αυτής, ασήμαντης ίσως υπόθεσης· δεν έχει εντοπιστεί αρχειακό υλικό. Συγκεντρώνει, όμως, ορισμένα τυπικά χαρακτηριστικά που απαντούν και σε άλλες ανάλογες υποθέσεις της καθημερινότητας που βίωναν οι άνθρωποι της εποχής.

Εδώ το δέλεαρ ήταν το μετάξι. Η σηροτροφία ήταν μια δραστηριότητα που ασκείτο με επιτυχία στην Άνδρο,⁷ και το μετάξι ήταν ένα προϊόν εμπορεύσιμο, αξίας ικανής να ελκύσει τους επίδοξους ληστές. Οι πειρατικές λείες τροφοδοτούσαν την τοπική εμπορική κίνηση στα νησιά. Ιδιαίτερα το 1827 και τους μήνες που προηγήθηκαν της ναυμαχίας του Ναβαρίνου (Οκτώβριος 1827) η πειρατεία είχε φουντώσει στο Αιγαίο. Όπως επισήμαινε και η Αντικυβερνητική Επιτροπή, «τινές των νήσων του Αιγαίου πελάγους είναι προφανώς καταγωγίον των πειρατών και πολλοί των κατοίκων αυτών διά της κλεπταποδοχής υποστηρίζουσι το ανοσιούργημα της πειρατείας». Το έγγραφο απευθυνόταν στους πρόκριτους της Άνδρου, Κέας, Μυκόνου, Σύρου, Τήνου, αλλά το πρόβλημα ήταν διάχυτο όχι μόνο στα νησιά αλλά και τις παράκτιες περιοχές.⁸ Ο κατεξοχήν μάλιστα γνώστης του ζητήματος, ο ψαριανός Μικές Κυπαρίσσης, στον οποίο είχε ανατεθεί με επίσημη πράξη η καταδίωξη των πειρατών, αποτιμούσε με σαφήνεια την κατάσταση: οι ντόπιοι κλεπταποδόχοι «είναι το

στήριγμα των πειρατών και το όργανον όλου του κακού, και όταν αυτοί δεν τιμωρηθούν, η πειρατεία δεν εξαλείφεται».⁹

Ποιος ήταν ο Χρήστος Ρούντος, το θύμα της ληστείας; Καρυστινός, πιθανόν από το χωριό Μύλοι, συμμετείχε στην Επανάσταση, μαζί με τον αδελφό του Γεώργιο,¹⁰ ο οποίος διατέλεσε πληρεξούσιος Καρύστου στην Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας.¹¹ Από εκεί ίσως ήταν και η γνωριμία του με τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, ο οποίος με τη δύναμη του ονόματός του κάλεσε τους Ανδριώτες πρόκριτους να τον δικαιώσουν. Ο αδόκητος θάνατος του Γενικού Αρχηγού των στρατευμάτων της Ρούμελης δεν ανέκοψε τη στήριξη που εξακολουθούσε να έχει ο Ρούντος από τη Διοίκηση, η αποτελεσματικότητα όμως των εντολών της τελευταίας στους τοπικούς πρόκριτους ήταν διαρκώς ένα επίδικο ζήτημα, μια διεκτυστίνδα με κατάληξη αβέβαιη.

- 1 ΓΑΚ, Αρχείο Αντικυβερνητικής Επιτροπής (περιόδου Αγώνος), φάκ. 228, έγγο. 112, λήψεις 106-107. Τα τεκμήρια έχουν εντοπιστεί στη βάση των ΓΑΚ *Αρχειομνήμων* (<http://arχειομνημων.gak.gr/>) και σε καθένα από αυτά σημειώνεται και ο αριθμός λήψης για τη διευκόλυνση του αναγνώστη.
- 2 ΓΑΚ, Αρχείο Αντικυβερνητικής Επιτροπής, φάκ. 228, έγγο. 74, λήψεις 104-105. Ο Λεονάρδος Ράλλης ή Ράλλιας ήταν γνωστός караβοκύρης της Άνδρου της εποχής εκείνης, βλ. Δ. Ι. Πολέμης, «Οικογενειακά και γενεαλογικά του Θεόφιλου Καΐρη», *Πέταλον* 8 (2003), σ. 152.
- 3 ΓΑΚ, Αρχείο Αντικυβερνητικής Επιτροπής, φάκ. 228, έγγο. 112, λήψεις 158-159.
- 4 ΓΑΚ, Αρχείο Γραμματείας των Εσωτερικών (περιόδου Αγώνος), φάκ. 104, έγγο. 42, λήψη 66.
- 5 ΓΑΚ, Αρχείο Γραμματείας των Εσωτερικών, φάκ. 104, έγγο. 42, λήψη 66.
- 6 ΓΑΚ, Αρχείο Γραμματείας των Εσωτερικών, φάκ. 104, έγγο. 119, λήψη 194· φάκ. 104, έγγο. 113, λήψη, 167· φάκ. 105, έγγο. 94, λήψεις 21-22.
- 7 Για την παραγωγή της Άνδρου σε μετάξι βλ. Ηλίας Κολοβός, *Όπου ην κήπος. Η μεσογειακή νησιωτική οικονομία της Άνδρου σύμφωνα με το οθωμανικό κτηματολόγιο του 1670*, Ηράκλειο 2017, σ. 35-36.
- 8 ΓΑΚ, Αρχείο Μινιστηρίου/Γραμματείας/Υπουργείου των Ναυτικών (περιόδου Αγώνος), φάκ. 61, έγγο. 43, λήψεις 75-76. Βλ. και D. Dimitropoulos, "Pirates during Revolution: The many faces of piracy and the reaction of local communities", *Corsaires and pirates in the Eastern Mediterranean, fifteenth-nineteenth centuries*, επιμέλεια Gelina Harlaftis, D. Dimitropoulos, D. J. Starkey, Αθήνα 2016, σ. 23-36.
- 9 ΓΑΚ, Αρχείο Υπουργείου των Ναυτικών, φάκ. 66, έγγο. 44, λήψεις 72-73, με ημερομηνία 18.12.1827.
- 10 Κ. Α. Γουναρόπουλος, *Ιστορία της νήσου Ευβοίας*, Θεσσαλονίκη 1930, σ. 279.
- 11 Ο Γεώργιος παπά Αντωνίου Οικονόμου Ρούντου εκλέγεται πληρεξούσιος Καρύστου στις 26 Ιανουαρίου 1826 (*Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας* (ΑΕΠ), τ. 20, Αθήνα 2001, σ. 90). Υπογράφει διάφορα έγγραφα της Εθνοσυνέλευσης (ΑΕΠ, τ. 3, Αθήνα 1971, σ. 155, 183, 200, 278, 280). Ένα άλλο πρόσωπο, πιθανόν της ίδιας οικογένειας, ο Γιάννης Ρόντος, φέρεται να έχει φονευθεί στην Άνδρο στα τέλη του 1827, γεγονός για το οποίο κατηγορήθηκαν, χωρίς να αποδειχθεί η ενοχή τους, ο πρόκριτος Γιαννούλης Δημητρίου και ο γιος του (ΓΑΚ, Αρχείο Γραμματείας των Εσωτερικών, φάκ. 118, έγγο. 124, λήψεις 173-174, με ημερομηνία 23.12.1827).